

Hanram

Kültür ve Folklor Dergisi

EYLÜL
1979
6

Harran

Kültür ve Folklor Dergisi

SAHİBİ

A. Fehmi APAYDIN

MESUL MÜDÜRÜ

AV. Osman Nuri MIZRAKÇI

YAYIN SEKRETERİ

Mustafa Kemal APAYDIN

YAYIN KURULU

S. Adil GİRAY

M. Emin ERGİN

I. Halil ÇELİK

M. Adil OYMAK

EYLÜL 1979

SAYI : 6

Gönderilen yazılar basılsın basılmasın geri verilmez.

Dergimizdeki yazı ve resimler
Kaynak gösterilerek alınabilir.

FIATI : 10 TL

ABONE : Yıllık 120 TL.

: Yurtdışı 240 TL.

Satış Merkezi : HARRAN KİTABEVİ
İdare Merkezi : Beyaz Sok. Be-
yaz Pasaj — URFA

YAZIŞMA ADRESİ : P.K. 44 - URFA

DİZGİ VE BASKI
GÜNEYDOĞU
MATBAASI
TLF: 37 97 URFA

Harran'dan

İÇİNDEKİLER

Urfa ve Musiki (Halil BİNER)	2
Urfa'da Halk Hekimliği ve Halk İlaçları (S. Aydil YEŞİL)	4
Harun Reşid (Hikaye Derlemesi)	5
Musannifin Biri.	5
Gazel Şevket AKKAYA	6
Gazel (M. Yaşar UĞUR)	6
Hacı Sakıp Efendi (Cemil Cahit GÜZELBEY)	7
Urfa Halk Müziği ve Folklorun - da Kullanan Halk Çalgıları (Şeref USLUSOY)	9
Urfa Mutfağından Bazı İsimler (Mehmet ÇİNİ)	11
Urfa'da Yetişmiş Bilginler (Mehmet OYMAK)	13
Yaşar Nezihe Hanım'ın Gazeilleri (M. Yaşar UĞUR)	14
Urfa'dan Derlenmiş Maniller (M. Emin ERGİN)	15
Urfa'lı Şair Nabi'nin Hayrabad- İl eserî hakkında (Mahmut KARAKAŞ)	17
Kapitan Dede (Mustafa BİLKAN)	19
Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Urfa (I. Halil ÇELİK)	20
Urfa Ağzı Sözüğü (M. Emin ERGİN)	21
Buluntu Hoca ile Sarhoş (M. Emin BEYAZGÜL)	23

URFA'LI VE MUSİKİ

Halil BİNER

Yazım eski bir hatırlamı başla - mak istiyorum. Sene 1942 tam 37 sene evvel bir yaz günü Trabzon'a gitmek için Samsun'dan bindiğim vapurun güvertesindeyim. Gurbetin bütün hüz nü içime çökmüş, yaIniz başına tabiatın vahşi güzelliğini seyrediyorum. Sağ tarafın omuz omuza vermiş yem - yeşili Karadeniz dağıları, diğer tarafım masmavi Karadeniz. Sabahın bu er - ken saatinde güneş gümüş bir tepsı gibi olanca haşmetiyle sanki deniz - den yikanarak çıkışmış bir dilber. Karadenizin mavi sularına taaşşuk et - mekte. Geminin yolcuları ise benim için gayet ekzotik bir görünüm veri - yordu. Zira bu benim gemiye ilk bi - nişim ve denizi ilk görüşümü. İşte bu ortam içinde gurbet ve efkârin te - siriyle olacak ki kendi kendime alt perdeden ve şair Rasih'ten usşak ma - kamında

**«Yardan mehcür iken düştük
diyarı gurbete
Dehr gösterdi gine hicran hicran
üstüne»**

diye bir gazel okuyordum ki, yanına aklı sakallı, yetmişlik bir ihtiyar yaklaşıarak «Oğlum sen Urfa'lımısın» di - ye sordu. Ben evet amca deyince, bu sefer de «Ben Urfa'lılarım ağızına kurban olayım» diyerek ağlamaya başla - dı. Meğerse adamcağız askerliğini Ur - fa'da yapmış, müzikten anlayan, ehl-i dîl bir kişi idi. İhtiyarın ağızınıza kurban olayım dediği ağız müziks meş - hur olsan eski Urfa ağızı dedığımız bi - za has bir müzik türü idi. Bu yazım - da Urfa'linin müzik kabiliyetini anla - tacağım gibi, bu şahane ağızın bugün «KIRMIZ KORDELE - KÖR OLASAN EMİNE» gibi süflü türkülerle ne hal - lere düşüğünde bir nebze anlatmak isterim.

Bu haliere düşüğü halde hala heryerde hayranlıkla dinlendiği bu ağı -

zin kökenine inmekte yarar vardır.

Merhum Tamburi Cemîl Bey bir taksim geçerken dinleyenlerden biri ağlar. Adama niçin ağlıyorsun diye sorularlarında «Müziğimizin ne halle - re düştüğüne ağlıyorum» cevabını ve - rir. İşte Urfa ağzıda daha 20 - 30 sene evveine kadar asaletinj muhafaza et - mekteydi. Bunu müzikten bir nebze olsun anlayanlar takdir eder. Yolunuz Urfa'da eskiden bir bahçe veya bağa düşüğü vakit bakarsınız üç beş kişi halka olmuş bir müzik alemi yapıyor - lar. Şarkı veya gazel okuyanlar öyle entelektüel olmayan, esnaftan kişilerdir. Fakat okunan eserler ya Ha - ci Arif beyin «Meyhanemi bu, bezm-i Tarabthane-i Cem mi» diye başlayan usşak şarkısıdır, veya en azından Sa - deddin Kaynak hocanın güzide bir par - cesidir. Bazıları diyeceklerdir bunlar Urfa'nın değil, İstanbul şarkılarıdır . Doğru, okunan şarkının makamı Ur - fa'mıdır. Urfa'da müzik 20 - 30 sene - den beri değil 100 seneden beri geri - lenekte, eski ağır şarkılarımız kaybo - lup gitmektedir maalesef .

Muhterem okuyucum...

Urfa'da Folklor müsikisi, hiçbir yörenin erişemeyeceği bir zirveye eriş - miştir. Bu durum bütün Türkiye'de herkesi hayrete düşürmektedir. Zaman zaman gerek televizyon ekranlarında ve gerekse radyo mikrofonlarında Ur - fa'lı sanatkârlarımızdan sorular. «Ur - fa'da çok sayıda ses sanatkârları ye - tişiyor, Urfa'lılar müziks başarılı olu - yorlar, bundaki hikmet nedir» bu sorular ya cevapsız kalır veya man - tığa uymayan, mesnetsiz gültünç ce - vapılarla sonuçlanır.

Geçenlerde aynı soru Televizyon - da Halit Kivanç tarafından İbrahim Tatlıses'e sorulduğu vakit, Tatlıses söylece cevap verdi «Efendim Urfa'nın çığköftesinden olacak.» Yine aynı so -

ru Radyoda sunucu hanım tarafından Seyfeddin Sucu'ya soruldu, o da bilmi yorum deyince, sorunun cevabı yine mechuI oIarak bırakılmıştır.

Gerçekten bu husus Urfa'lidan gay ri herkesi hakIı oIarak düşürmekte herkesi hayretler içersinde bırakmaktadır. Biz bu hususu açıklığa kavuş turmak için biraz öteIere gideceğiz Bunda 35 - 40 sene önce Urfa'dan gayri bütün Türkiye'mizde 8-10 kişi ancak plâk okuyan halk müziği sanatkârı varken, yaIniz Urfa'da 8-10 kişi sanatkâr olarak hatırlarım. Urfa dışında bütün Türkiye'de ses sanat kârları şunlardı. Diyarbakır'da Celal Güzelses Gaziantep'te NizipIı Deli Memet, Malatya'da Malatya'lı Fahri Kayahan, Sivas'ta Aşık VeyseI Şatır oğuIı, Şarkılı HaliI, Ankara'da Bayram Aracı ve Şemsi Yastıman başka yok 67 vilayete bu kadar halk müziği sanatkârı isabet ederken, Urfa'da Mıkim Tahir, Hamza Şenses , Kalfa Mehmet, Nafı Gün, Hamit Hafız, Nafi Budak, Bakır Yurtsever, Demir İzzet ve bu kadar da başka sebepIer den doIayı plâk okumaktan sakınan kişiier vardı ki bunlar arasında H. Nuri Hafız, Halil Hafız, Damburacı Derviş, Şih Ishakoğlu ve daha yüzlercesi. Neticeyi hesap edince Urfa'nın bu hususta verimi diğer vilayetlere oranla bire yüzkirk misli çıkiyor. İşte herkesi hayrete düşüren nokta, bu gün bu oran daha çok, fazladır.

Yine dönüyorum bu kabiliyetin hikmetine. Bu bir tesadüf olamaz . Muhakkak bir sebebi vardır. Kanaatımızca sebebini söyle izah edeceğiz.

Kaide oIarak müzik nereIerde gelşir ve oluşur bir düşünelim. Niçin bugün müzik İstanbul'da Ankara 'da, Viyana'da Paris'te ve Berlin'de gelişmiştir. Çünkü buralar birer kültür merkezidir. İşte bir vakitler de dünyanın en eski üniversitesi Harran'da kurulmuştur. Gayet tabidir ki Urfa'da o zamanlar kültür merkezi idi . İstanbul henüz fethedilmemişken, ora

da Bizans hakim iken, Urfa'da (Haran) üniversitesi vardı. Üniversite o Ian yerde edebiyat, Müzik, heykeItraş gibi kültür ve san falivetleri gayet ta bi olacaktır.

Yine sırası gelmişken bir belge vereIim. Ankara radyosunun değerli elemanı muhterem hoca ve kemanist Cevdet Çağıla ki bu zat 1960 lardan önce Bağdad konservuarında hocalık etmiştir. İşte bu zat Urfa'Iı Mustafa Ataç'a söyle demiştir. «Rast makamı olduğu gibi sizin Urfa'nın malıdır.»

Yine Yılmaz Öztuna'nın Türk Musikisi Ansiklopedisi'ne bakıyorum , orada REHAVİ makamını görüyoruz. Rehavi keimesinin Lügat anlamı Urfa'lı demektir. Yine aynı eserde başlı başına URFA adında br makam vardır ki bin yıllık eski bir makamdır, b u makam bugün ancak arap ülkelerinde bilinmekte ve söylemektedir. Bİlhassa Irak yörelerinde çok yaygındır. ve hala Bağdad radyosundan kendim sık sık dinlerim. Urfa makamının bin yıllık bir geçmişi tam Harran üniversitesinin faaliyet devresine isabet etmesi iddiamızı ispatlamaktadır.

Hatta Ibn-i Sina'nın bu makamı işlemesi bunun ilmiliğini ortaya ko yar.

Bugün Türkiye'nin neresinde , bir gazel olsun, mevlüt olsun veya Kur'an olsun okunduğu vakit aynı melodi aynı ağızla okunur. Bu İstanbul'da da böyledir İzmir'de de böyledir. Ağız hep aynıdır fakat Urfa'da durum değişir. Urfa'nın kur'an okunuşunda kendine has bir üslup, kendi has bir melodik karakteri vardır.

Mesela : Urfa rasti vardır, İstanbul rasti vardır. Fakat bir Kayseri rasti veya İzmir rasti yoktur. Bu se gah makamında, usşakta, hicazda da aynıdır. Demek oluyor ki Urfa'nın esaslı ve kökü bir klasik müzik hazi

Devamı Sahife 24'De

URFA'DA HALK HEKİMLİĞİ VE HALK İLAÇLARI

III

S. AYDİL YEŞİL

49 — MELHEP :

50 — KÜNNİK :

51 — :CIRTATAN: İğrenç koku
lu bir yabani ottur. Hepatite (Sarılkı)
hastalığında hastanın burnu ucunda
tutularak kırılır. bu iğrenç koku ge-
nize kadar ulaşır. Kesin etkisinin mü-
şahede edenler var...

52 — NANIHA : Bir cins ottur.
Kaynatılarak suyu içilir. Emzikli ka-
dınların sütünü artırmak için ku-
lamlılar.

53 — ŞEB : Şap Johusa kadın-
ların vücutlarına sürüllür. Onların
üşümelerini önlüyor.

54 — TOPALAH · Misket büyük-
lüğünde ve küçük bir ceviz görünümündedir. Dövülerek elenir. Süt ve
ya su içinde ezierek sancılanan çocuk-
lara verilir.

55 — KARAHEVUÇ : Çörekotuña
denilen bu madde kaynatılarak ağır
içimli bir çay elde edilir. Bu çay kalp
yetmezliğilere ve çarpıntıları için ku-
lamlılar.

56 — BAL : Yanıklar üzeresüri
lürse iyi netice alınır.

57 — NERGIS SOĞANI - UN :
Nergis soğanı dövülerek macun haline
getirilir. Un'a karıştırılır. Urfa'da "Gözelih"
tabir edilen Halep çibani üzerine sü-
rülür. 1950 yıllarında Urfa'da salgın
hale gelen bu çiban hep bu merhemle
tedavi edilmişdir. Uzun bir tedavi
süresi vardır.

58 — Ne'Ne- LEMUN KABIĞI
FISTIH KABIĞI: Kurutulmuş nane,
limon kabuğu ve fistığın kurutulmuş
kırmızı kabuğu çay gibi demlenerek
icişir. Mide ağrularına iyi gelir.

59 — YÜGRÜG OTI : Kurutul-
arak dövülür elenir. Kuru olarka a-
ğızdan alınır. Karaciğer bozuklukla-

rında kullanılır.

60 — NİŞADIR : Nişadır taşı su-
da ısıtılarak vücuda sürüllür. Allerji-
lere iyi gelir.

61 — DAĞ : Vücutta beneklen-
meler meydana getiren ve Urfa'da «Dem
legi» tabir edilen allerji için «dağıla-
ma» işleni yapıllır. Kolun pazu kış-
mına ateşte kor haline getirilmiş ig-
ne veya şişle dağılama yapılır. Kesin
etkisi olduğu söylenir.

Beneklenme yapan allerji için kul-
lanılır. Yedi arpa tanesi ayrı ayrı dem-
leginin bir ayet okunur. (Bu ayet ar-
şivlerimizde saklıdır) Bu işlem çar-
şamba ve Cumartesi günleri yapıllır,
okunan arpalar tavada kavrularak
yere gömüllür.

62 — HAM İP : Ham pamuk ip-
liğidir. Urfa'da «Dabbaz» denilen al-
lerji için kullanılır. Bileğe bağlanır
veya yedi düğüm yapılır. Yapılan
tıbbi araştırmalarda işlenmemiş pa-
mukta yer alan bir tıbbi maddenin
allerjiyi kestiği tespit edilmişdir.

63 — POLAT ŞEKERİ - SÜMBÜ-
LU HİNDİ TENE MEZEKİ - TUR-
YAK (Altınbaş) - LAHURI ÇIVİT KA-
RAHEVUÇ (Çörekotu) - ÖLBEYİ SA-
LİP : Bu maddeler tedarik edilir. Bun-
lar karıştırılarak macun haline geti-
rilir ve bu macun ağızdan alınır.

Korkuya ve takat
siziğe iyi geldiği kullananlar tara-
findan söylemektedir.

64 — ZET - KIREÇ KAYMAGI :
Kireç suda eritierek bir müddet bek-
letilir. Suyun yüzünde meydana ge-
len kaymak alınır zeytinyağı ile karış-
tırılarak yanıkların üzerine sürüllür

65 — SUMAK SAKKIZI : Sumak
fidanının sakız alınır bir bez üzerine
yayılarak yaranın üzerine sürüllür.

URFADAN DERLENMİŞ HALK HİKAYELERİ

—III—

HARUN REŞİD

Musanifin Birı

Evvel zaman içinde harbi zaman içinde devefer deHaiken, eşşekier hembaiken meImeketin birinde çoh ver gili bi padşah varmış. Bi padşahın adı da Harun Reşidmiş.

Harun Reşid tekke açmış, fekir fikariya yimek yidirip, birer altın haşlh veriymiş. Vezir vüzerasının hezir oIdiği bi mecliste vezirlerine: «Ecebe benim kimin vergili biri bi dünyada var mıdır?» deye sormış. Vezirlerin hepsi: «Heşhe padşahım seniy kimin vergili bi adam bi dünyada ne gördih, ne de duydih,» demişler. Yalaviz sağ vezir sesini şihatmamış. Padşah: «Ya vezirim, sen ekili bi adamsan, sen niye kornişmisan» deye sormış. Vezir de «Nebilim padşahım, el elden üstün dir erşi aliya keder, ben sizden vergili bi adam taniyam deye coğap vermiş. Padşahın bi söze canı sıhimiş, vezirinden bi adamın kim olduğunu sormuş. Vezir de bi çoh vergili oian demirçinin yerini padşaha terif etmiş Harun Reşid bele bi adamın olmadığından çoh rehetsiz oImış, merak etmiş sıhişa e ve geImış. Avradı Zübede Hatın: «Herdır sułtanım, gene neye merak ettiy?» deye suval etmiş. Harun Reşit tı başına gelenleri bele beledeye avradına aynatmış, «Ben yarın bi adam gönderrem, bi demirçiyi sordırram» de miş.

Zübede Hatın: «Bele iş olmaz, yarın demirçinin yanına salacağıy adam baharsan vezirin düşmanı olır gelir, bele bişe yohtır deye yalan söyle, o zaman vezirinen edi oIırsan» deye kabiI etmiy. Harun Reşid bahiy, başka çarşı yoh, başa gelen çekiliir d:yp sebbehisi demirçinin meImeketine dorğu yola çihiy.

VeIhasikelam, Harun Reşit de mirçinin meImeketine yetişmiş demirçinin tükenini buImış, ögünde oturmış.

tebi tebdili kılafet etmiş, gennini kimse tanımıy. Ahşama keder beklemiş... Neyse ahşam oIdığı kimin demirci tükenini kitliy.

Bahiy ki tükeninin ögünde bi kerip oturmuş: "Sen biranın keribimisen kardaş, ne geziysen?" deye suval ediy Harun Reşit de "He" deyi, "Bi memkete yengi geldim, ne yoI taniyam ne iz ""Demirçi bahiy ki bi adam Allah'ın bi kerip kuIudur, kahiy padşahı evine, da vet ediy. Demirçinin evinde genleri azaplar karşılı hizmekerler çütem çütem, Ecele padşahı soyiler, hemama koyilar, yahilar, pakiller, yengi asbab geydiriler, getiriyler demirçinin yanına otırttıriyalar. Ögine altın sinilernen enva türli yimekler getiriyler. Kuş südü can dermeni. GümüşkaşşıIarnan yimek yiylər. Altın sillepçede eIlerini yahıllar, birezim hoş beşten soyna yuhıları geliy yati lar Harun Reşit behiy ki babaaa bi debdebe ki sorma... Ev gendinin serayından bin kat daha gözzeI...

Neyse sebbeh oIır, Harun Reşid kahar, "Bögin gidecağam yolçı yoIunda gerek" der. •Binin üzerine demirçinin hizmekerleri sırma buhçaIarnan geImişler. Harun Reşid "Binlar nedir? deye sormış, onlar da "Binlar ağamızın siye ikramıdır, bi hediyeIeri her misafirna verir" demişler. Harun Reşid'in bi işe akılı yatmamış, fikrinde değiştirmiştir. "Bögin getmiyecagam, vazgeçtim" demiş.

Giyinmiş, bağlanmış, demirçinin tükenine getmiş. Tebi demirçi misafirinin Harun Reşid oIdığını bilmiy. O ahşam gene demirçinin misafiri oIımiş. Gene yimeklerini yimişler, başmışlar söhbet... Harun Reşid gendinin kim oIdığını, başına gelenleri, bi gece ev sehebinin sirini, keşirini

Devamı Sahife 24'De

YAŞAYAN ŞAİRLERİMİZDEN :

GAZEL

Hülyâ ile kurdum bu şirin dünya benim.
Cennette canım, çöilde gezerken bedenim.
Bâzen yıkırmı, dünyamı baştan kurarım.
Yok hisseli kimsem ya da dâvâ edenim.
Maddeyle işim yok bana mâna yetişir.
Gönümce hâye kurmaya varken güvenim.
Mehtapta deniz, kota saray sofra tamam.
Geisin çalanım, söyleyenim, raksedenim.
Kiskandıracaksa, eli keyfim, rahatım,
Dönsün razıymı önceki sâkin düğüm.
Dünyâ tapusuya benim olmuş ne çıkar ?
Kaç kez nefesim kaldı bugün yok senedim.
Fâniy hayatın ömrü bilmez bîirim.
Rabbim dileşen emre hazır can v etenim.
Bîlah tabutum kalktığı gün hiç dilemem.
Feryad eden olsun ne de bir oh çekeni.

Mahmut Şevket AKKAYA

(Mef'ülü mefâilü mefâilü feül)

GAZEL

Yar aşkına nice böyle ruzu şeb naian olayım,
Ereğim vuslatına bir dem ben de şadan olayım.
Yanmakta bîlah narı aşkına bu kalbi mahzunum,
Göster cemaîini bana hüsnüne kurban olayım.
Seherde göctü kervan bense yara vası olamam,
Fırakınla revamdır böyle ben pûryan olayım.
Cana yetti, iuffile yarin davetini beklemek ,
Yarin huzuruna varmak üzere yola reva olayım .
Umid-i vuslet ile yanmatadır. Uğur dembedem ,
Yok ise nasibi vuslat haşre dek gîyan olayım.

M. Yaşar Uğur

ARASTIRMALAR:
BIRECİK ŞAIRLERİ :

HACI SAKIP EFENDİ

(MEHMET EMİN DENİZ)

(IV)

Cemil Cahit GÜZELBEY

Sakip Urfa'da yaptırdığı hankah'ın içine gömülmüş iken tekke vakfının mütevelliisi Kadir Efendinin bu işten çekimesi üzerine vakıflar idaresince el konulmuş, sonradan külliye satılmıştır. O zaman kendisi ve oğlu Halil beynin kemikleri Halilürrahman dergahının mezarlığını kaçırlaşmıştır.

Ayak tarafından düz yazı kitabeyi yukarıda açıklamıştım. Baş ucundaki kitabe şudur :

Ah bu çarhı fena bir kimseye
oImadı yar
Kimki meylettı ana ahırı oIdu
tarı mar
İşte bu zatı kiram Sakip Efendi
hazreti
Nice devran sürmiş iken yine etti
nakıIı bar
Nice âsâr nice hayrat etmiş iken her
yerde
Nice miskine tasaddik vermiş
iken bi şumar
Mevtten ihlasına hiç vermedî bir
faide
Etti dünya akibet süknasını ra-ı
mezar
Eyleyen dünyada veş uhrasını
mamur anım
Rehmet-i gufranına naiI ede
perverdiğar
Alim'a tarih dedi mucemle çıktı
yediIer
Cennet-i Adnını Sakip eyledi
cay-i karar
(1291) - 1874

Sakip'in mezarının yanı başında oğlu Halil beyle Halil beynin oğlu Ahmet beynin oğlu küçük Halil beynin de mezarları bulunmaktadır. Bunların kitabeleri de aşağıya alınmıştır :

Ah bu çarhın elinden nice yüz
bir vah eyvah
Nicesün Nabut edip küldi heman
ömrün kütah
İşte Hacı Sakip Efendi zade
genç iken
Eyledi Nuş ecel şerbetini hah
ne hah
Dehride ehl-i seha, ehl-i vefa
bir zat idi
Gün bu gün..... yaran ile.....
Etmesün arif olan bil vefa
dünyaya kim
Aharı nabud olur meyleyen bi
iştibah
Doymadı önlüğine bir gün genç
iken etti vefat
Eyleye ruhuna rahmet ol gani
padişah
Geidi üçler Alim'a Cevher gibi
tarih dedi.
Genç iken öldü Halil bey canının
serah
(1217) - 1879
Torunu küçük Halil beynin mezarın
daki kitabesi:
Bende Sakip zade Mir Ahmet'e
mahdun idim
Validem söyledi sensin taze
verdi gülsenim
Genç yaşımda bir müriüvvetsiz
beni katleyediyi
Ah kim gam almadan şu kabre
defnedildi tenim
Münkatı oIdu usuliyile füruum
kaImadı
KaIdı ancak validemle kanlı bir
pirahenim
Fatiha ihda ederse ruhuma ihvanı
din
Beiki Mevla rahmedip firdevsi

eyler meskenim
Yaz Vefik seng-i mezara şu hazin
mersiyeyi

(tarih dizesi okunmadı) (1331). 1915

Yukarıda ağidini okuduğum Küçük Halil beyin babası Ahmet bey hasta-ianarak Gaziantep'te ölmüş, Nuri Mehmet paşa camii avlusundaki hazırlı (Mezarlık)ye gömülmüştür. Yukarıki kitabenin 5. dizesinden anlaşılaacağı üzere babası Ahmet bey kendinden önce ölmüştür. Caminin son onarımında hazırladığı kitabeli mezar taşları da minare ve kuyu kazarken söküüp atılmış, bu arada Ahmet beyin mezar taşı da kayboldmuştur. Bu taşlardan kuyunun üst bölümünün yapılmamasında Atebe olarak kuşamış olduğu yerinde görülmüştür. Ahmet beyin mezarı taşı belkide bunlardan biridir.

Küçük Halil beyi Urfa'da Tanburacı Hüseyin adında birisi uğradığı hakeret ve sarhoşluk sonucu öldürmüştür, katili yakanarak yargılanmış ve ölüm cezasına çarptırılmıştır. Yukarıdaki, ağıttaki katili ve kanlı kefen sözcükleri bu olaya işarettiler.

Küçük Halil beyin ölümü üzerine Birecik şairlerinden vahmi (Hacı Yusuf zade Müslüm) aşağıdaki ikinizi mersiyeyi yazmıştır :

«Urfa'da maruf ve meşhur hane -

deni kadimden Halil Bey zade Merhum Halil bey bin Ahmet beyin vukubulân serencam ve sergüzeşti ahvalini mü-teellimane ve mazlumanesine dair Birecik'i mevkuf şeyhey hoca tarafından tanzim edilen müteessiren suzışlığı eşar-i matem şairidir.»

Macerayı sergüzeştim güş edip
feryat edin
Dinleyin ahval-i dilsuzum demadem

yad edin
Sineniz seng-i sitemlerle dögüp
berbat edin
Tabemahşar girye-i ayinimi mutar
ed i
Ben gibi bin hanedanın matem-i
müzda dedi
Katili bidamı din ugrün
cehad e il
Benki otele den enip tutum tarik-i
haneman
Karameydan'da yolum bent eyledi
bir biaman
Teşne imiş kanıma kasteyledi
ol dem heman
Mavizer kurşunu ile deildi
cigergâhim heman
Ben gibi
Katili bidadımı
Bir haber verin cenazem üzre
gelsinmadenim
Kaşmışım aI kan içinde görmez
oldu gözlerim
Yüzünü cırma lasın yolsun saçın
müsâfiklerim
İntikam almaklığa yok şare ne
biraderim
Ben gibi
Katili bidadımı
Benki bir nevreste kalsı idim
çarha yadigar
Heft karyeecdattan marufu
meşhur aşkı
Söndürüp şem-i ümidim metfenirin
oldu mezar
Hal-i mazlumanem ağılar zemini
kühi sic
Ben gibi
Katili bidadımı

Urfa Halk Müziği ve Folklorunda Kullanılan Halk Çalgıları

Şeref Uslusoy
Müzik Öğretmeni

Urfa'nın halk müziği daİndaki zenginliğinin ve Türkiye folklorunda önemli bir yer teşkiI etmesinin bir nedeni de çalınan çalgıların zengin ve oldukça çeşitlili olmasından ileri gelmektedir.

Halk çalığısı deyince, fabrika malı olmayan, basit araçları ve elle yapılan akustik kuralıara uymayan halkın ürünü olan çalgılar anlaşıılır. Urfa folklorunda bu nevi çalgılar oldukça önemli bir yer tutar. Hele Urfa düğünlerinde, dağ yataklarında, sıra gecelerinde, ashap gecelerinde bu çalgıların yeri çok önemlidir.

Urfa halk müziği ve folklorunda kullanılan salgıların çok zengin oluşu nedeniyle çalınışlarına göre 4 ayrı gurupta incelemek mümkündür.

A - TEZENELİ (Mızrapla çalınan) ÇALGILAR

B - ÜFLENEREK ÇALINAN
ÇALGILAR

C - YAYLI ÇALGILAR

D - VURMALI (Vuruarak çalınan)
ÇALGILAR

A - TEZENELİ (Mızrapla çalınan)

Urfa'da çok lükla kullanılan, telli ve uzun saplı, şıkın gövdeLi bir halk çalığı ailesi vardır - ki buna, BAĞLAMA AİLESİ de diyebiliriz. Tezene denilen kiraz ağacı kabuğundan yapılmış bir mızrapla tellere vuruarak çalınır.

Bağlama ailesinden Urfa'da en

fazla kullanılan üç çalığı türü vardır.

1 — ÇÖGÜR : Bu çalğıya divan veya meydan sazı da denilebilir. Bağlama ailesinin içinde en büyüğü ve en boylusudur. İlk yapıılışı 14. yüzyılda Kütahya'da Germiyan Oğullarına kadar uzanır. Önceleri göğsü rei iken madeni teller takılıncaya tahtadan (çam) yapılmaya başlanmıştır. TEKNE denilen oldukça büyük gövdesi vardır. Her teli ikişer takılmak üzere üç tellidir. Düzeni yörelere göre değişik olmakla birlikte genellikle Urfa'da alt tel «Lâ», orta tel «Re», üst tel «Sol» sesi olarak akort edilir.

2 — BAGLAMA : Adını çalığının sapındaki perde bağlarından alır. Yani destan teriminin Türkçesidir. Bağlama ailesinin Urfa'da en çok kullanılanıdır. Bazı tarihsel belgelerden anlaşıldığına göre «Bağlama»nın iki yüzyl önceleri yalnız Türkmen ve Yörük aşiretleri arasında kullanıldığı öğrenilmektedir. Telli, uzun saplı, şıkınca gövdeLidir. Aynı aileden olan «ÇÖGÜR» ve «Cura»nın arasında orta boylu bir çalğıdır. Üç telli ve her teli çift bağlanır. Akort düzeneğini çögürün aynı olup genellikle oturularak çalınan bir oda çalığıdır.

3 — CURA : Bağlama ailesinin en küçük boylu olanıdır. Şekli bağlamanın aynıdır. Akort düzeneği de bağlamanın aynısı olup teller bir oktay (8 İ) tiz (ince) tınlayacak şekilde düzenlenir. Her teli ikişer olmak üzere üç tellidir.

4-NEŞETKÄK: Zenne ud 'un karpuzuna, cümbüş kolundan biraz uzun bir kol takılarak yapılmıştır. Perdeñiz bir çalğıdır. Bağlama gibi köprü-iüdür. Köprüsü cümbüş köprüsünden farklıdır. Bağlama gibi teller arkadan takılır. Altın iki tel madeni olup, diğerleri simli madeni telidir. Çivileri ağaçtır, tamamen Urfa'ya has ve Urfa yapısıdır halen çalınır.

5-REBAB: Göksü deri, tahta veya kabak karpuzludur. Kolu yuvarlıktır. Madeni telidir. Yaylı Tambur gibi yayla çalınır, halen bazı köylerde vardır.

Türk halk müziğinde bu beş çalgıdan başka tezenevi çalgıları arasında Bozuk, Bulgarı, iki telli, kopuz, Koica kopuz gibi çalgıları varsa da Urfa yöresinde kullanıldığına rastlanmıştır.

B - ÜFLENEREK ÇALINAN

ÇALGILAR :

1 — KAVAL : Así bir çoban çalgısıdır. Sonraları Urfa'da halk müziğinde kullanılmıştır. Dilli ve dilsiz olanları vardır. İçi boş 1,5 cm çapında bir silindirden meydana gelir, üst tarafında yedi, altın bir deliği vardır. Ağaç ve değişik madenlerden yapılanları vardır. Adının «Kav» kelimesinden türediğini, yanı «içi» boş şey olduğunu söyleyenler olduğunu gibi, Arapçada geveze nalamına gelten «Kavvâl» sözcüğünden geldiğini ileri sürenlerde vardır.

2 — ZURNA : Davulun ayrılmaz arkadaşıdır. Urfa folklorunda, hayatımda, düğünlerinde hiç eksik olmaz. Tarihçesi milattan öncelerine kadar uzanır. En son Osmanlı mehterhanelerinde baş çalğı haline gelmiş-

tir. Çeşitli boyda olanları vardır. Bir açık hava çalgısıdır. Keskin ve cırtılı bir sesi vardır, üflenerek çalınan kamışları altın sindendir. Üst tarafında yedi, altın bir ses deliği vardır. En iyileri şimşir ağacından yapılmorsa da, madenden örneğin gümüşten yapılanları da vardır.

C - YAYLI ÇALGILAR :

Urfa folklorunda ve halk müziğinde yaylı çalgılardan pek az yararlanılır. Daha ziyade Türk sanat müziği çalgılarından olan «Keman» dan (her zaman olmamakla birlikte) yarırlanılır. Araştırmalara göre Birecik yöresinde «Sinek kemani» diye bilinen bir yaylı çalgının olduğu, faktat şimdi kullanılmayarak yerini «keman» a bıraktığı anlaşılmaktadır.

Türkiye folklorunda çeşitli yörelerde ikilik, kabak kemane, Kemençe, Kese kemani, Kemane, Yay, v.s. gibi yaylı çalgıları kullanmasına rağmen, birliği anlaşılmaktadır ezgi ve ritimleri olması dolayısıyla bu çalgılarla uyum sağlanamamıştır. Ancak birisi hariçtir. Buna REBAP denir.

D - VURMALI (Vuruşarak çalınan) ÇALGILAR :

1 — DARBUKA : Küçük bir küp biçiminde olup tek ağızına gerilmiş inside bir deriden meydana gelir. Eller ve paraklarla vuruşarak çalınır. Düğünlerde, gece eğlencelerinde, kına gecelerinde ritim aracı olarak çalınır. Gövdesi pişirilmiş kilden veya madenden (altuminyum, bakır) de yapılanları vardır. Urfa'da bu çalgıya «DEL-

BİKE» veya «DÜMBELEK»de denilir. bir çalgısıdır. Urfa bölgesinde çalınan davullar diğer yörenelere oranla daha büyük boyuttadır.

2 — DAVUL : Tarihçesi ço keskilerde dayanır. Vurma çalgılarının adeta simgesidir. Basit bir kasnak ve iki tarafına geçirilmiş ve gerimiş deri ile iki tokmaktan meydana gelir. Tokmaklardan sağ elde olam topuzu ve büyüğe, sol elde olanı ise uzunca ve ince (zibzibi) bir değektir. Omuzda bir kayışla asılarak çalınır. Uraf halk oyunlarının ve düğünlerinin aranılan

3 — TEF : Çok eskiden beri kullanılan bir ritim aracıdır. «Def» te denilir. Basit bir kasnak ve tek tarafına gerimiş ince bir deriden müteşekkilidir. Zilli ve zılsız olanları vardır. Urfa'da Halk müziği ve Sanat müziği eğlencelerinde çalındığı gibi, zılsız ve diğerlerine oranla daha büyüğe olanları mevütlerde de çalınır. Tef parmaklarla deriye vuruşarak veya tek elle havada şingirdi olarak çalınır.

4 — KAŞIK : Bildiğimiz tahta iki adet çorba kaşığından başkası değilidir. Urfa halk müziği eğlencelerde

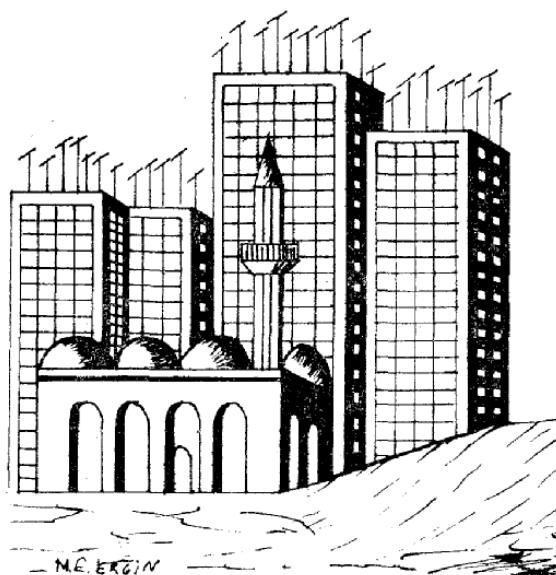
rinde ritim aracı olarak iki kaşık bir elle tutulup, diğer el ve dize vuruşarak çalınır.

5- ZİLLİ MAŞA: Maşa biçiminde iki ana koldan oluşmuş bir çalgıdır. Her iki kolun uç tarafları iki çatalla ayrılmış ve bu çatalların uçları birbirine ayrı bir çubukla bağlanmıştır. Düğünlerde ve eğlence geceelerinde çalınan bir tartım aracıdır.

6 — ÇARPARA : Buna «ŞAKRAK» da denilir. Ağaçtan yapılmış yassı tahtaların ikişerli olarak dört tanesinin bir araya getirilmesiyle meydana gelen bir ritim çalgısıdır. Uçları ufak menteşelerle veya lastikle bağlanır. Dize konularak veya elde şaklatılarak çalınır.

7 — LEĞEN : Evinde kullanılan bilgişimiz bakır leğendifdir. Kadınlar arasındaki eğlencelerde, kına geceelerinde Leğenin ters tarafına elle vuruşarak çalınan yöresel bir ritim aracıdır.

İki demir çubuk veya kaşıkla boş bir şişeye vuruşarak ta ritim tutulduğu bazı eğlencelerde görülür.

Urfa Mutfağından Bazı İsimler

Derleyen :

Mehmet Çini

DAHA ÇOK KİŞ

MEVSİMİNDE

YAPILAN

YEMEKLER :

- 1 - Boranı
- 2 - Tiritİi Küfte
- 3 - DoImalı Küfte
- 4 - İçİi Küfte
- 5 - Eşkilİi Küfte
- 6 - Basa Küftesi
- 7 - Yahudi Küftesi
- 8 - Semsek
- 9 - Ağzı Açık
- 10 - Ağzı Yumuk
- 11 - Bütün Mecmekİi
- Bugur Piİavi (Kervar Aşısı)
- 12 - Şeereİi Piİav
- 13 - Kaburga
- 14 - Kuzu İçi
- 15 - Üzİemeİi Piİav
- 16 - Mimbar
- 17 - Firik Piİavı
- 18 - LıkIıkı Köfte
- 19 - KeIIe
- 20 - Kış Kabağı
- 21 - Tirit
- 22 - Lahana Sarması
- 23 - LoIaz Kavurması
- 24 - Kayganak
- 25 - HamırIı
- 26 - İkİ Barmak

YAZ

MEVSİMİNDE

YAPILAN

YEMEKLER :

- 1 - Karnıyarık
- 2 - Kazan Kebabı
- 3 - Söğüİme
- 4 - ÖIü BaIcan
- 5 - Doğurma
- 6 - Bütün BaIcan
- 7 - Çöp Kebabı
- 8 - Firenk Tavası
- 9 - Firenk Aşı

10 - Çömlek

11 - İsot Aşı

12 - Su Kabağı

13 - Kabak İçi

14 - Acur DoIması

15 - Acur Aşı

16 - Acur Bastırması

17 - Soğan Aşı

18 - Samırsak Aşı

19 - Firenk DoIması

20 - Kabak DoIması

21 - İsot DoIması

22 - BaIcan DoIması

23 - Dögmeç

24 - Oturtma

25 - Bamya Aşı

26 - Saçbastı

27 - Tepsi Kebabı

28 - Kıymaİi Ekmek

29 - Pencer Aşı

30 - Türlü

31 - Annazık

32 - İspanak Aşı

33 - BaIcanIı Kebap

34 - SoğanIı Kebab

35 - KemeIı Kebap

36 - Has DoIması

37 - Lebeni

39 - Kömeç Kavurması

39 - Köeç K7avurası

40 - DoIma İçi

41 - Sarma

42 - BaIcan Kavurması

43 - PakIa

44 - PakIa Hediği

45 - Kenger

46 - Keme Aşı

47 - Nohut Hediği

48 - Eİmalı Kebap

KÜFTELER (HER

MEVSİM YAPILIR) :

1 - Çigköfte

2 - Aya Küftesi

3 - YuvaIak

4 - FirenkIı Küfte

5 - Mecmekİi Küfte

6 - Kıyma

7 - YağıIı YumurtaIı
Küfte

SALATALAR :

1 - Bostana

2 - Cacık

3 - Patates Bostanası

4 - Arap Bostanası

5 - Zeytun Bostanası

6 - PakIa Bostanası

7 - Eşkilİi

8 - Yumurta Bostanası

TATLILAR :

1 - ŞıHılk

2 - Ketmer

3 - Halbur Hurması

4 - ZingiI

5 - Yımrıta Datlısı

6 - PaIiza

7 - Südlü

8 - Kedeyif

9 - PendirIı

10 - Daş Ekmeği

11 - HırtIevik

12 - PendrIı HavIa

13 - Küncülü Akıt

14 - Teh PaIızası

15 - TuIumba Datlısı

16 - İncir Datlısı

17 - BuIamaç

18 - Kuymak

19 - Aşır Aşı

20 - Kabak Datlısı

KİŞ GECELERİNDE

YENEN TATLI -

ÇEREZLER :

1 - Bastık

2 - Çekçek

3 - Leppik

4 - Suçuk

5 - Kesme

6 - Basma Küftesi

URFA'DA YETİŞMİŞ BİLGİNLER

EL-HARRANI AHMED B.HAMDAN
B. ŞEBİB B. HAMDAN B. MAHMUD
EL- HARRANI NECMEDDİN EBU
ABDULLAH EL-NEMİRİ (1206-1295)

Harran'da 1206 da doğmuştur.
Sonra 1295'de Kahire'de vefat etmiştir. Şöhretli adı El - Harrani'dir.

ESERLER :

- 1 . CamiüI-Fünun ve SaIat el - Mahzun
- 2 - El-Red Aİa el-Taiyye Li ibn-i Fariz
- 3 . RiayetüI-Kebire fi fürü el-Hana bîle

EL-ŞEYH ÖMER B. MUHAMMED EL-REHAVİ (? - 1703 ?)

17. yüzyıl büyük din aİimlerinden- dir. 1703 de vefat ettiği tahmin edilir.
1694 yılında tamamıdiği MIK - NATIS EL- ULUM eseri vardır.

ABDUL AHAD B. MUHAMMED B. ABDUL AHAD EL-HARRANI EBUL- MEHASİN EL-HAHBELİ (? -1400)

Harran'lı oIan bu bîgin 1400 yı- lında Halep 'te vefat etmiştir.

ESERLERİ :

- 1 - Kafiye el-Kari fi fünnun el-Mek- kari fiI-Kiraat

**İBRAHİM B.SEYYİD B.MUHAM- MED B. KEMALEDDİN MUHAMMED
B. HÜSEYİN B. MUHAMMED B. HAM- ZA HARRANI (1644-1708)**

Ibn-i Hamza el-Dimîşk'ı diye şöh- ret bulmuştur. Harran'lıdır. 1644'de doğmuş Hac dönüşü Mekke yakınla- rında 1708 de vefat etmiştir.

ESERLERİ :

- 1 . El-Beyan veI-Tarif fi Esbabil- Hadis el-Şerif
- 2 Haşıye aİa ŞerhiI-EIfiye II-ib-

ni el-Musannif fil-Nahv

**EL - SURUCİ AHMED B. İBRA-
HİM B. ABDÜLGANI B. İSHAK EL-
SURUCİ EL-HARRANI EL-KADI
ZEYNEDDİN EBUL-ABBAS EL-HA-
NEFİ (1239 - 1210)**

Din aİimi oIup 1239 da doğmuş
1310 da Mısır'da vefat etmiştir.

ESERLERİ :

- 1 - Edebi el-Kadî
- 2 - Tuhfe tüI-Ashab
- 3 - El-HüccetüI Vaziha II en el-
Bermekt Ieyset mn el- Fatiha
- 4 - El-Gayetü fi şerh el-Hidaye
III Merğinani fiI-für'u
- 5 - El-Fetavayı el-Suruciye
- 6 - Menasik el-Hac

MUHAMMED B.ALİ EL-SURUCİ

(? - 1343)

Hayatı hakkında fazla bîgi yok - tur. İHDAK EL-HAKAYİK FİL-NAZM
EL-RAİK adlı eseri vardır.

**SÜLEYMAN B. ÖMER B. SALEM
B. MEŞED EL-HARRANI CEMALED-
DİN EBU EL-REBİ EL-HANBELİ**

(? - 1225)

ESERLERİ :

- 1 - İtikad Ehli Harran
- 2 - El-Racih fiI-UsuI
- 3 - Sarf el-İItibas'en Bedaatun
Kiraat üI ahmas
- 4 - Nefi el-afat an Ayat el-Sifat

**ABDULLATİF B. ABDÜLMEN-
NAN B. ALİ B. NASR EL- HARRANI
EBUL-FEREĆ (? - 1273)**

Hambeli hadis aİimlerindendir,

ESERLERİ :

- 1 - SemâniyetüI-Necip
- 2 - SabaiyatüI-Necip

Yaşar Nezihe Hanım'ın Gazelleri

Hazırlayan : M.Yaşar Uğur

GAZEL

Vâmîkîn âtes-i can-süzünü azrâ ne bîlîr
Kaysîn aşk-i elem-efzâsını Leyla ne bîlîr
Şûbha dek bir gûl için etmede feryâd ü figân
Nergîşin kıymetini bülbü'l-i şeydâ ne bîlîr
Künc-i meyhânedede hep ömrü sefihâne geçer
Ne bîlîr sarhoş oian mihnet-i dünya ne bîlîr
Ve me sâki bana şimdengeri mey göz süzerek
Nûş eden zehr-i gamı Iezzet-i sahbâ ne bîlîr
Ncye beyhûde tabibe açayım derd i dili
Hasta-i aşk oiana çare etibba ne bîlîr
Dökerek göz yaşı ahvalını arz etmez isen
C peri çekdiğin âlâmî NEZİHE ne bîlîr

Fâlliâtün / fâlliâtün / fâlliâtün / fâlliün

GAZEL

Kârnız cevr eylemektiir âşık-i yektânîza
Nâle-kârim düşdüğüm gündenberi sevdânîza
Bir zamanlar naz ille va'd-i visaI ettikçe siz
Reşk ederdi andeiben savt-i şevk-efzânîza
Hâk-i pâyından baidim şimdi ey mâh-iika
Kînlîr etmekte perestîş hüsn-i bi-hemtânîza
Nar-i firkat yaktı ârâm-i dili etti remad
GeImiyor hâla nihayet naz ü istiğnânîza
Asûmâne sevdigim etme sakın atf-i nigâh
Hep ser ü şan şüphesiz meftun olur simânîza
Bir nazar kâfidir artikterk-i naz et sevgili
Varsın âgyar nâîl olsun vasîl-i can-bahşânîza
Bister-i randa NEZİHE mevte eyler intizar
Sevdigim sizde mürevvet yok mudur şeydânîza

Fâlliâtün / fâlliâtün / fâlliâtün / fâlliün

URFA'DAN DERLENMİŞ MANİLER

M. Emin Ergin

118

BAHÇALARIN BADEMİ
KAŞLAR KUDRET KELEMİ
MADAM TEBİB DEGİLDİ
NIYE AÇTİ YAREMİ

124

KAŞLARI KAŞLAR BENİ
AŞKİ ATAŞLAR BENİ
BEN BİRDA KERİPMİYEM ?
HER GELEN DAŞLAR BENİ

119

MENDİLİM AL DEGİRMİ
DALINI SAYDM GİRMİ
MEHLEDE UÇ GÖZZEL VAR
BİRİ BENİM DEGİLMİ

125

YARA BENİ
ÇÜRÜTTÜ YARA BENİ
GÖRÜP DERTLİ ÖLMAHTAN
GÖTÜRÜN YARA BENİ

120

HAYATLARI DEGİRMİ
O GELEN YAR DEGİLMİ
MEHLEDE UÇ GÖZZEL VAR
BİRİ BENİM DEGİLMİ

126

YARA BENİ
ÇÜRÜTTÜ YARA BENİ
DORISINI SÖYLEREM
ÇEKSELER DARA BENİ

121

KALADAN ATIN BENİ
ASKERE KATIN BENİ
ASKER BENİ NEYLESİN
KIZLARA SATIN BENİ

127

DAĞLAR DAĞLADI BENİ
GÖREN AĞLADI BENİ
BEN FELEGE NEYLEDİM
DERDE BAĞLADI BENİ

122

KAŞLARI KAŞLAR BENİ
AŞKİ ATAŞLAR BENİ
BEN FELEGE NEYLEDİM
HER GELEN DAŞLAR BENİ

128

SÜRME BENİ
ÇEK GÖZE SÜRME BENİ
KAPIDA KUL OLMIŞAM
NAÇARAM SÜRME BENİ

123

KEKLIGEM AVLA BENİ
GÜMÜŞE KABLA BENİ
GECELER YAR KOYNINDA
GUNDÜZ BIHAVLA BENİ

129

BUDA BENİ
AL MAKAS BUDA BENİ
SAÇLARI ILAN OLMIŞ
KORHARAM YUDA BENİ

130		139
AL ELİNE KELEMİ YAZ BAŞINA GELENİ ACEP NERE GOMERLER YAR YOLUNA ÖLENİ		YARA YERİ SAĞALMAZ YARA YERİ EL GETTİ MENZİL ALDI BEN DEREM YARA YERİ
131		140
SÜRME MENİ AÇ GÖKSİ SÜR MEMENİ BALA ÇOHTANDIR AGLİ AĞZINA SÜR MEMENİ		SEVDİĞİM BAHTI GEÇTİ CİGERIM YAHTI GEÇTİ HEKİM KURBANI OLIM YARAMIN VAHTI GEÇTİ
132		141
YOLLADIM YOLA SENİ YOLLAR YORMİYA SENİ ACEP O GÜN OLURMU Bİ DAHA GÖREM SENİNİ		KALA YERİ YİHIL SIN KALA YERİ BEN BELE YARI NEDİM YAR GIDE KALA YERİ
133		142
AL ALMANIN DORDÜNÜ SEV İĞİDİN MERDİNİ SEVERSEY GOZELİ SEV ÇEKME ÇIRKİN DERDİNİ		SEVDİĞİM BAHTI GEÇTİ CİGERIM YAHTI GEÇTİ TEBİB DERMAN EYLEME YARAMIN VAHTI GEÇTİ
134		143
URFANIN MEŞELERİ MEY DOLDIR ŞUŞELERİ EVLİLER EVE GETTİ BEKLEREM KOŞELERİ		KERVANLAR DAGI GEÇTİ BAHÇAYI BAGI GEGTİ GEL AÇIL GÖYNÜM ARTIK BAHÇAYI BAGI GEÇTİ
135		144
KALANIN BEDENLERİ ÇEVİRİN GİDENLERİ VURUN VURUN OLDURÜN YARI TERK EDENLERİ		AHŞAMIN VAHTI GEÇTİ Bİ CİVAN BAHTI GEÇTİ ZÜLFÜNÜ KEMEND ETMİŞ BOYNIMA TAHTI GEÇTİ
136		145
GİDENLERİ KOYVERİN GİDENLERİ KORAFEHEM OLMIŞLAR GÖRMİLER GİDENLERİ		SENE DAL BÜLBÜL KONMIŞ SENEDAL ESKİ DOST DÜŞMAN OLMAZ YENGİ YARDAN SENED AL
137		146
DALDA YERİ BÜLBÜL OL DALDA YERİ ELİ ELİMDE OLSA NEDEYİM DALDA YERİ		LAL DEGİL BÜLBÜL DİLİ LAL DEGİL İNSAFSIZ İNSAFA GEL BENİM HALİM HAL DEGİL
138		147
DALDA YERİ BÜLBÜL OL DALDA YERİ FELEK Bİ YERİ BIRAHMAZ DALDA YERİ		ELİ ELİMDE DEGİL KOLİ BELİMDE DEGİL İSTERSEM SİZE GELİM EMİR ELİMDE DEGİL

Urfalı Şair Nabi'nin hayrabad adlı eseri hakkında

—VI.—

Mahmut Karakaş

Nihayet, şahla Cavid başka bir kuyudan dışarı çıkarırlar. Çalâk bu mahalleyi iyi bildiğinden, kuyunun ağzında saklanarak onları gözetler. Şah 'la Cavid etrafı güllerle süsülü ve gâyet güzel, melek gibi bir kız ve yanında gâyet çirkin bir adam vardır. Bu adam kötülüğü ve ahlaksızlığı ile ün salmış kan dökücü ve irz düşmanı bir eşkiyadır.

Kim görse, korkusundan nevzu bil. İah çekerek kaçar, bekçileri ile onun şerrinden uzaklaşırırdı.

Hunj ceri sefiye hudkem
Bir rahm u müriüvvet adı Tamtam
Bir şeb yoğdu ki etmeye kan
Acizdi elinden ehl-i Cürçan
Tamtam adında olan bu eşkiya her tarafta aranmasına rağmen yakalanmamıştır. Nerde bir kız görse baskın yapar zorla tecavüz eder, halkın malını komaz alır.

Her kande ki guş edeydi duhter
Zor ile olurdu ana hemser
Bi bak hücum edüp visale
Eylerdi bekâretin izale
Çok haneleri komuşdu hâli
Hâlkın kurub alır idî malı
o evdeki kızında pederi vefat etmiş,
kız; amnesi ve kölesi ile yalnız kalmış. Bunu duyan Tamtam, o gece kızın evini basmış.

Tamtam kızı tecavüz etmek için saldırır, fakat her seferinde kız elinden kaçar. Zavallı kız kendini bırakması için Tamtam'a rica eder, yalvarır. Eğer kendini bırakırsa, onunla evleneceğini söylemesine rağmen, yine gözü dönmüş eşkiyanın elinden kurtulamaz.

Naçar sürüb yere fuhi zerdi
Yaİvardı ana ki ey civanmerd
Gel etme diraz sen bana dest

Etme el içinde ırzımı pest
Bu kavlime şahid olsun Allah
Kim baz olacak der-i sehregâh
Şer-i olub seninle hemser
Başın edeyim göge beraber
Bu durumu gören şahın gözüne
dünya kara oılır. Kızı kurtarmaya gitse
eşkiya ile dövüşemeyeceğini bilir.
Aynı zamanda Cavid'i düşünür, çaresizlik içinde kıvrılırken eşkiyanın arkadaşıları şahı ve Cavid'i arkadan gelerek yakalar, eillerini bağlayarak bir odaya korlar. Tamtan'a haber verdikleri zaman, Tamtam gelerek şaha hakeret eder.

Ejdileri sayda eden ikdam
Ya Hamza gerek ya Rüstem u Sam
İfrit ile olmağa mukabil
Lazım k'ola kahraman-i katil
Kuyuda saklanmış olan Çalâk,
bu halî görünce şahla Cavid'in imdadına koşar. Her zaman yanında taşıdığı ayyarlığını alarak gizlice yanına yaklaşırlar. Önce Tamtam'ın arkadaşlarını tütsü yakarak bayıltır, sonra başlarını gövdelerinden ayırrı. Bu iş bitince, halâ kızı yakalamaya çalışan Tamtam'a arkadan yetişerek 61 dödür.

Fırsat düşürüb mesabe şir
Etdi serine havale şemşir
Köt etdi ser keded gunun
Fevvare misali akıtdı hunun
Çalâk, eşkiyaları öldürükte, sonra şahın huzuruna gelir, eillerinin bağıını çözür. Şah hayatını ve Cavid'i kurtaran bu adama kim olduğunu söyler.

Çalâk, hep beraber kızın evine gitmekten sonra macerayı baştan sona kadar anlatır. Şah bütün yaptıklarından dolayı Çalâk'ı tebrik eder, o'nun gözlerinden öper.

Devamı Sahife 24'De

Çalak edebe edüb ri ayet
Suitan ile etmedi refeket
Ol İağme girüb şeh-i cihantab
Cavid ile etdi azm-i serdab

Meğer, Cürcan şahı ile Kerman şahı arasında eskiden beri süre gelen bir husumet varmış. Her sene iki şah arasında savaşanlar olur, her saferinde de Kerman şahı yenilir, fakat yine savaştan vazgeçmezmiş. Kerman şahı nihayet Cürcan şahından intikam almak için hile yoluna baş vurur. Hilekâr bir adamı Cürcan'a şahı öldürmek için gönderir.

Kermandan var idi bir fedayı
Kim hayr eline basmaz idi pay (i)
Etmişdi şeh üstüne havaile
Km ede vücudunu izâle

Fedai, Cürcan'a gelir ve şahın hareketlerini takip eder, o'nu yakalamak için ne lazımsa yapar. Şah nereye gitse arkasından onu takip eder. Öyle kıyafetlerle dolaşır ki kimse onu tanıyamaz.

Şeh gitigi dem gehi şikâre
YeI gib çikardı kuhsare
Germabeye girdiginde üryan
Cin gibi olurdu onda pünhan

Şah, serdaba yaInizIığa çekildiği gece; kapıdaki nöbetçileri ilaçla ilaçla uyutarak içeri girer. Serdabda şahı göremeyince bi yere gizlenerek onu bekler. Nihayet, şahla Cavid; Çalakdan ayrıldıktan sonra serdaba gelirken onları görür. Hemen tütsü yakar, ikisinide bayıltır. Şahın el ve ayaklarını bağlar bir çuvala koyar ve sarayın damına çıkarır. Ordanda sokağa inmeye çalisırken, oraya yakın yerde bulunandan yetişerek fedayı yakalar, ellerini bağlayarak çuvalda ne olduğunu nerden çaldığını sorar. Zor durumda kalan fidayı bütün meseleyi sonuna kadar anlatır. Çalak şahın elini çözer, fedayı ise evine götürerek orda hapseder.

İnmekte iken zemine bibak
GeIdi ana rast o çeşm-i Çalak
Bir hamle-i süht edüb havaile
Dönderdi yere yatan çuvalı

Sonra, şahla beraber serdaba geterek Cavid'i de ayıtlırlar. Olan bu vakaları konuşarak, güle eglene yol - larına devam ederler.

Öte yandan Cürcan şahının ve zirleri topdanarak şahın böyle serdabda yaInizIığa çekilişinden duydukları üzüntüyü belirtirler. Bazısı şahın şunu yerine gelince tekrar vazifesine doneceğini, bazıları bir köle için tahtın terkedilemeyeceği söyler. Bázisida, düşmanın bunu duyuncu tehlike olacağını söyleyerek şaha, rica ya gitmeyi düşünürler.

Kim dedi güş ederse a'da
Serhadlerin eylemezmi yağma
Kimisi dedikî şah-i Kerman
Elbette olur duyarsa tazan

Onları bu konuşmada iken, serdabin kapısı açılır ve Şah'la Cavid içeri girerler. Şahla Cavid'i karşılarda gören vezirler, şaşkına dönerler. Bİlhassa Cavid'in yandığını sandıkları için hortlak olduğunu zannederler. İşlerinden bir kısmında velayet olduğunu düşünürler. Onlarında arkalarından, hiç tanımadıkları Çalâk'ın lince şaşkınlıkları daha da artar.

Mechul idi halka gün hikâyet
Heb oIdu esir-i dam-i hayret
Şah, yerine otuructan sonra şair Fahr'in nerde olduğunu sorar. Mec-nun gib çöllere gittiğini öğrenince, arkasına adam gönderir Fahr'u buldurup getirtir. Başlarından geçen macerayı şah, birer birer anlatır, Çalâk'ın ise kardeşi durumunda olduğunu, hayatını ona borçlu olduğunu söyler.

O gün şehirde şenlikler yapılır, Caddeler donatılır, hertarafta bir bayram havası eser.

Bu zevk u safaya şah-i Cürcan
Cürcan'a tonanma etdi ferman
Dükkanlara zin edüb seraser
Giydi der u bam came-i zer
Eğlenceler ve sohbet sırasında şah Çalâk'a kızla Cavid'in birbirine nasi bakışlıklarını anlatır, ondan fikrini sorar. Çalâk, izin verirse kızla Cavid'in evlenmelerinin müناسib olduğunu söyler.

KAPLAN DEDE

Mustafa BİLKAN

Urfa'nın Bozova ilçesinde Kap - Ian Dede namında bir dağ ziyareti vardır. Bu ziyaret : İlçe merkezinin 7.Km. güneyinde, Urfa - Bozova asfaltının kuzey istikametine düşen yedyüz metre yüksekliğinde Kaplan tepesinde - dir.

Ziyaretin bulunduğu noktaya yaya olarak güneyindeki patika yoldan 15 Dakikada çıkarılır.

Tepenin zirvesinde varlığmadan önce hilal gibi tepeyi çevreleyen bir mozaik taş duvarı görür. Yüz metre içerisinde ikinci mozaik taş duvarda bulunan yıkık kapıdan ziyaretle girilir. İlk girişte kurban ve adaklarının kesildiği bir mezbaha taşına rastlanır. Bu avluda 3 büyük yığma şehitlik ve yemek işleri halledilir.

Tam tepede ikinci bir avluda yine iki büyük şehitlik bulunur. Bu avluda da ibadetleri yapıılır. Mezarların basınçlarından Teberrük alınır. Diğer iki ziyaretin birinde : Ziyaretin askerlerini sembolize eden taşlara yapışmış siyah karpuz çekirdekleri ni andıran çok sayıda böcekler rastlanır. Bu böcekler manasız değildir. Bunlara kimse el süremez. Yedinci ziyaret avluların dışında olup, bir ara bilinmeyen kişilerce gizlice kazıldığı, görülmüş, ancak bizzat içlerinde bulunduğum bir ziyaretçi gurubu ile bu kırık mezar tekrar eski şekilde konulmuştur. Mezardan çıkarılmış toprak arasında ; kıl çanak, çömlek ve testi parçaları izlenmiştir. Ziyaretin yüksek tepesinde kolaylıkla Fırat nehri, Samsat högüğü, Göbekli, Behlülde - Alide , Çakmak ziyaretleri seyredilir.

Ziyarete kişi hariç diğer üç mevsimde de gidilir. Fakat Kasım ayında yağmurların Lezet verdiği dağ avlu-

cu dağdağan - Palamutlu bir ziyaret daha ahenkli olur.

Ziyaret, Çevrede : Yağmuru müjdelemeye, küçükbaş sağlam hayvanları - na ağız, meme, toynak hastalıkları - na şifa, boluk ve bereket dilemeye orada yatanların aziz ruhlarında yardımçı olsakla manevi hükmünü sürdürür. Ekseriyetle her yıl çevrenin çobanları tarafından verilen bir karar - la sürülerle birlikte Kaplan ziyareti günü sürü sahiplerine bildirilir. O gün herkes, at, merkep, araba V.S vasıtalarla kurbanlığını, yağ, su, bulğuru - nu sabah saat dokuza kadar ziyarette bulundurur. Sıra ile çoban sürüye ziyaretçi dolasma düzeni verir. Ziyaretten alınan bir avuç teberrük bir kova suya döküllerken karıştırılır ve bu su tasla yedi kez ziyareti koşarak dolaşan koyun sürüsüne atılır. Koyunlarda mucizevi bir bağışma ve koşuşma görülür. Bu an ziyarenin kabulünü sembolize eden bu kutsal hayvanların ıtzarı ile birlikte ziyaretçilerde dilek te bulunur. İbadet eder, teder - rükü sudan içerler. Ardından her kes kuzu, oğlak, horoz, tavuk ne getirmişse keser yemekler pişer ziyaretin meşe odunu boldur. Çabuk pişen yemeklerden her aile bir siniyi misafir ziyaretçilere gönderir. Erkekler birlikte yemek yer su içerler. Bu arada şidetli rüzgarla birlikte yağmurun bastırıldığı da görülür. Ziyarette uyan hastalar, çocuklar uyarılır. Artık dağdan inme faslı başlar.

Ziyarenin ne bekçisi, ne türbedarı, ne de dışarıdan gözetleyen olsamakla beraber tarih olaylara göre 759 yıldan beri dikenli bir gül kendi kendini korumaktadır.

Devamı Arkada

Evliya Çelebi Seyahatnamesinde URFA

İ. Halil ÇELİK

ZİYARET YERLERİ :

Şehir içinde büyük bir ağaç kökü vardır. Ona İbrahim Makamı ziyaret ağaçları derler. Lanetli Nemrut zamanında Hazreti İbrahim dünyaya geldiğinde bütün müneccimler :

«Ya Nemrut. Bu saatte bir çok doğdu. Senin devlet ve dinine ve canına kasdeder. Tez onu buldurup öldür.» diye haber verdiler.

Nemrut bütün şehri taratıp arasından yeni doğmuş nice günahsız çocukların öldürdü. İbrahim Nebiyi sözü denilen ağaçın kovuğuna annesi saklamış. O ağaç kökü binlerce yıldan beri çürümüş olduğu halde hala durmaktadır. (24)

HEKİM DEDE ZİYARETİ :

Şehir içindedir. 191 (H.) tarihinde vefat etmiştir. 80 yıl yaşamıştır. Nurlu kabirleri o kadar düzenli degilse de yine herkes tarafından ziyaret edilen bir yerdir.

YAHYA BERMEKİ ZİYARETİ :

Fadi b. Yahya Bermek 45 sene yaşamıştır. Hapiste vefat etmiştir. Kabri çok ziyaret edilir.

Şöyledi : Şimdiye kadar yaşayanların diliinde ve dimağında yer eden kamışudur : Kapitan dedinin tepesinden bir tutam odun kimin evine giderse o ev halkı iflah olmaz, ziyareti kurcalayanların son yıllarda uğradıkları

Feci akibetler de ilk kanılar zincirine

Akibetler de ilk kanılar zincirine ekiyorlarsa Kapitan Dede daha da korku ve dehşet saçan bir muamma oluştur.

Bozova'nın ilk rüzgarı, ilk karı ilk yağmuru Kapitan Dede tarafından müjdelenir. O yörenin tedbir ve tekbir tepesidir. Hemşehrileri onda Rableri

SEYH YAHYA ZİYARETİ :

Şeyh Yahya el-Harran'ının kabri Harran dibindedir. Kutupluğa ayak basmış ulu suıtandır. Harran kalesinin yanında çöl tarafında büyük bir kubbe içinde medfundur. Çöl arapları bu suıtana son derece bağlıdır. (Daha önce anlatıldığı için kısa geçiyorum)

CABİR EL ENSARI : Culap, Urfa toprağında bin haneli bağ ve bahçeli çöllerinde bir kasabadır. Suyu ve havası güzel, toprakları verimlidir. Camileri, mescitleri, hanı hamamı birkaç dükkanı ve birkaç değirmeni vardır. Burada Şeyh hazreti CABİR EL ENSARI ziyaret yeri vardır. Küçük kubbeli bir kabri vardır.

Muhterem okuyucularım. Evliya Seyahatnamesindeki Urfa'yı sizlere tanıtmaya çalıştık. Bundan 330 yıl önce Urfamızdaki hayatı, ilim ve kültür durumunu enince noktalarına kadar aydınlatan Evliya Çelebi'yi Rahmetle anar başka bir yazı dizisinde buluşmak üzere hoşça kalın.

KAPLAN DEDE

ne daha da yaklaşırlar.

Tarihi tahminlere göre : Hicri 640 - 641 yılında, Bizans'a ait yukanı Mezopotamyanın önemli şehri Edessa İslâm ordularınca fethedilince daha kuzyede bulunan **Zemizat** (Sam sat) Yayla Tevhîek kalelerine de aksılar yapılmış, yapılan İyad B.eI garnem komutasında bu havâlide yapılan fütuhatlar sırasında Kapıdede (Kapitan Dede) bütün bu havâliyi gözetlemeye karargah yeri yapıldığı, verilen şehitlerinde buraya toplatıldığı en kuvvetli rivayetler arasındadır.

URFA AĞZI SÖZLÜĞÜ

M. EMİN ERGİN

ÇARDAH : Avlulu evlerde merdivenle çıkışın yüksek oda

Gelin cardahtan iner

Zilli haphapa biner

Benim cadı kaynanam

Gece deikten dinер

ÇARIH : Çarık

İnci serdim hesire

Mektup gitmiy Mısırı

Demirden çarlı geyim

Gideyim ardısırı

ÇARNAÇAR : Çaresiz (Bak: Naçar)

ÇARPANA : Eski yırtık ayakkabı
"Çapit başka çarpana
kişta"

ÇATAH : İki vadinin kavşağı

ÇAVA : Ekinin başaksız olarak
yükselemesi

ÇAYAN : Çiyan

ÇEBELLES : Güçleşmek, sarpa sarmak

ÇEBİŞ : Büyümiş oğlak

ÇEKÇEK : Üzüm suyu ve nişasta ile
yapılan ve ufak dilimler

hainde kesilerek kurutul

duktan sonra kışın yenilen

bir nevi lokma benzer

cerez. (Bak: Bastıh, kesme,

muska, sucıh)

Evvela başlayalım şorba

Bı kaşah çıkaraılı torbadan

darı

Sıra geldi çekçek iile

bastiğá

Yiyer iken yaşılanalım

yastığa

ÇEKÇEKLİ : Kareli, damalı,

Çekçekli

kumaş "Kareli kumaş."

ÇEKİŞ— : Kavga

ÇELLİK ÇUBUH: İki ucu sıvri ufak deže
nek parçaları (çelikleri
uzunca sopalarla (çubukları)
vurup uzağa gönderme oyunu.

ÇELPESENK : Çaprasık (iş)

ÇELPESÜK : Düzenbaz, üç kağıtçı

ÇELPEŞİK : Çaprasık (Bak: Çelpesenk)

ÇEM : Çimen

ÇEMKİR— : Fazla ağlayıp bağırmak (Küçük çocukların için söylenir)

ÇEMRE : Sıvamak (kol, paja gibi)

ÇENET : Karşılıklı kapı, pereceri kapılarından biri

ÇENGİ : Çene

ÇEPEL : Terbiyesiz sovsuz

ÇEPPELE : Becereksiz, sakat

ÇEPPİK : Alkış (Çeppik İe-alkışla)

ÇEPPİK ÇAL- : Alkışlamak

ÇERÇİ : Köylere merkeple atatırı eşya satmak için giden seyyar satıcı

ÇERMİK : Hıca, kapıca

ÇEŞME : Tuvalet, kenef (Bak: Abdesthana)

ÇEZ : Çözmek
 «İsfahandır aslı bizim elimiz
 Ördek uçtu viran kaldı gönlümüz
 Sen gidersen nice olır halımız
 Çez asılım çez göksün düğmelerini»

ÇETELE : Fırsat (konuşma sırası)

ÇİHARI : Dışarı
 «Eşkimişiy varsa çıl çıharı»

ÇİHİN : Çıkin, ufak bohça

ÇİHIŞMAH : Müşterek fakat paylaşılmaması mümkün olmayan bir mala, kaşılık alıp alakayı kesmek.

ÇİĞ : İnce kamıştan veya çubuk tan yapılan seyyar perde.

ÇİGİR : Çağırmak, davet etmek bağırmak (Bak : Çağır)

ÇILPAH : Çiplak (Mecazen : zügürt)

ÇIRA : Her türlü ışık vasıtası
 Ahşamlar olsı gene
 Çırılar yandı gene
 Ay üzüm ceylan gözlüm
 Akıma düşdü gene

ÇIRA KÜRSÜSÜ : Üzerine lamba, fanus gibi aydınlatıcı alet konmaya yarayan tabure yüksekliğinde dikdörtgen sehbe.

ÇIRIH : İp bükmeye yarayan ilkel çırırık.

ÇIRNAH : Tırnaklı pençe

ÇİNGİ : Kivilecim

ÇINDİR : Etin sinir kısmı

Çıngırlavi : Çıngırçak

ÇITRIH : Çamur sıçrantısı (argo) Bulaşık, kavgacı adam.

ÇİĞ : Çığ, pişmemiş

ÇİĞDEM : Çiğdem

ÇİĞİT : Pamuk çekirdeği

ÇİGRİ : Kötü yıkamak (çamışır) (Macezen : Nefret etmek)

ÇIK : Aşığın çukur tarafı

ÇİLLEK : Obur, her gördüğünü yemek isteyen

ÇİLOREŞ : Bir üzüm çeşidi

ÇİM : 1 - Çimeñ (Farsça. Çemen)

2 - Yıkamak, gusatmak, 3 - Yüzmek.

Hüvegin yollarında
 Çimeydim göllerinde
 Bi çüt pezveni olaydım
 O yarın yollarında

ÇİMECEK : Dar yıkama yeri

ÇİN : Omuz 2 — Kadar (Yak : Çigin)
 «Harran'dan Urfa'ya çin»

ÇİNİLEVENDİ : Çin-i ravendi (Kaşıntı ilaç).

ÇİRİŞ : Sarı zambak kökünden yapılan bir nevi yapışkan mecum. (Mecazen : Yapışkan adam)

ÇİRPI : Ağaçlardan, bilhassa kütüklerden kesilen ve kurutulan ince dallar

ÇİRTİK : 1 — Ufak üzüm salımı, 2 - Çirtik çai «Parmak şakırdatmak»

ÇİRTİK DAŞI : El parmakları arasına sıkıştırılıp atılan taş.

ÇİT : Basma entariilik

ÇİTARA : Renkli, yollu ipekli entariilik kumaş (Yak : Farsça : Çitâri)

ÇİTELE : Çamaşırı parmaklar arasında ovalayıp yıkamak (Yak : Çitiile)

ÇIZO : Küçük, sıcka yapıllı, zayıf insan

ÇOBAN : Çiban, Urfa çibani (:gözeİlh)

ÇOH : Çok

ÇOLIHÇI : Sepetçi

ÇOPPIR : Çil yüzlü adam, çok bozugue

ÇOR : Vücut kırıklığı, grip «Gazeİden yar, çirkinden çok eksilimez.»

ÇÖGEN : Başı eğri ince, eğilir bükiür baston (Bak : Haziran) (Yak : Farsça. Çevgân)
 «Demir çögen eğilene, demir çarılı eriyene kadar»

ÇÖGÜR : Bağılama, saz

ÇÖLMEK : Çomlek

BULUNTU HOCA İLE SARHOŞ

M. Emin BEYAZGÜL

Bütün Urfa'nın hürmetle andığı büyük alim, merhum Buluntu Hoca (Abdurrahman Buluntu 1865 - 1968) ilimi sahadaki derin bilgisini yanında ga yet mütevazi bir zat idi.

Yolda giderken gördüğü herkese selam verir, çocukları sever, sarhoşlara bile rastladığı zaman hatırlar sorup gönüllerini alırı.

Hoca Efendi bir gün akşamda doğru Halil-ur Rahman camiindeki hücreinden evine dönerken Çerkezinoğlu namiyle maruf bir sarhoşla karşılaşırla. Yaşı 65'in üstünde olan bu adam Urfa'nın Bekri Mustafa'sı mesabesindeydi. Ve o gün yine fitil gibi sarhoştu. Hoca efendiyi görünce derhal tazimle yanına giderek eline sarılıp öper ve,

—Hoca efendi bizde tirit var yemeğe bize gideceğiz, misafirlerimizin der Hoca herne kadar teşekkür edip, güzeli sözlerle gönlünü alarak gidemeyeceğini beyan ederse de Çerkezinoğlu'nun elinden kurtulmak mümkün mü? Buluntu efendi muhatab bir sarhoşta olsa gönlünü incitmek için razı olur. Birlikte eve giderler, Sarhoş karısına seslenir :

Hanim, hoca efendinin tirdini hazırla Yaşlı kadın şaşırır, hiç böyle bir hazırlığı yok. Hocanın yanına gelip :

—Hoca sen bu sarhoşa bakma, tike kebablık et getirdi, ne tirdi ne halii, der.

Kocası :

—Hocam sen bu deliye bakma ben eve tirtilik et getirdim der. Tirit, kebab münakaşası uzayınca kadın konusuna lafanlatmanın mümkün olduğunu anılar. Peki deyip hemen mutfağa gider. Mevcut etten biraz ti-

ritilik ayırip misafire bir tabak yemek hazırlar. Yemekten sonra, vakti giren akşamı namazını kılmak için hoca efendiye namazlık serilir. Hoca namaza başlar.

Sarhoşta arkasında «Ne Allah için, ne Lillah için, Buluntu hocanın hatrı için Buluntu hocanın hatrı için Allah'u Ekber» deyip namaza durur. Bu olaydan bir müddet sonra Çerkezinoğlu tövbe edip içkiyi bırakır. Bu defa gerçekte namaza başlar ve aynı sene Hacca gider. Artık o meşhur sarhoşun hayatında bir dönüş başlamıştır. Herkesin gitme ettiği pırlanta gibi bir mü'min olur çıkar.

Vefatından bir hafta önce rahatsızlanır. Hastalığının 3. günü karısına dört günüm kaldı. Oğlum Halil'e haber gönderin gelisin der.

Karısı da :

—Sen deli mi oldun? oğlan gelip işinden mi olsun, bu iş belli mi eder, der? İki gün sonra yine karısına : Berberi çağırın, banyoyu ısıtın, çamaşırını hazırlayın iki günüm kaldı der. Ve isteği üzerine hareket edilecek her türlü temizliği yapılır. İki gün sonra vefatı akşamı bütün aileyi toplar, hasbihal eder. Yesin'i Şerif okutular. Vakit biraz ilerleyince herkesi odasına gönderir. Sabaha karşı hamamına :

—Çabuk çocukları uyandırır, Bir saat derhal toplanır. Kendileriyile heilaşır, yine Kur'an okumalarını söyler, yanındaki eklere :

—Ayağım öldü, ruhum göbeğime çıktı, göksüme geldi, deyip Kelime-i Şehadet getirerek, pek çok kimseye nasib olabilecek bir surette iman seİametiyile ruhunu teslim eder.

Çerkezinoğlu'nun hayatı hikayesi

Buluntu Hoca ile Sarhoş

bir insanın ne kadar günahkâr olsa da Allah'tan ümidi kesmemesini, Allâh'ın rahmetinin herşeyden büyük ve herşeyin üstünde olduğunu ne gü-

zel fade ediyor değil mi? Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın dediği gibi
Hiç kimseye hor bakma
İncitme gönüll yıkma

Urfalı ve Musiki

Baş tarafı Sahife 3'De

nesi vardır. Urfa'lıecdadından tevarüs etmiş olduğu bu hazineyi tükette, tükette klasik müzikten bugünkü folklor dediğimiz halk musikisine geçiş devresini yaşadığını görmekteyiz.

Çok üzüntüerek burada beyan etmek isterim ki, bugün bir İsparta'nın bir Bursa'nın bile tam teşekkürülü mü-

siki cemiyetleri faaliyette bulunurken makamlar icad eden, İehavi, Rehavi - Gerdaniye, Rehavi - Gevşed, Rehavi - Maye, Rehavi Nevruz, Rehavi Perdesi, Rehavi Seimek, Rehavi - Şehnaz gibi makamlara damgasını basmış olan Urfa'ının malesef bugün nota usul makam öğreten aktif bir müzik cemiyeti bile yoktur.

Urfalı Şair Nabi

Baş tarafı Sahife 17'De

Şahla Çalâk'ın konuşması sırasında Cavid ile kız gizli bakişlarla birbirine gönüll bağlarlar.

Biri birine bakub demadem
Peyvend-i ta'alluk olsun muhken
Ol iki nihaî-i Mah ruhsar
Olsun biri birine giriftar

Fakat bu durum şahla Çalâk'ın gözlerinden kaçmaz.

Kızın evinden ayrılarak Çalâk'ın evine gelirler. Çalâk evinde kalır' Şâhla Cavid tünele girerek serdabın yönü tutarlar.

Urfadan Derlenmiş

Baştarafı Sahife 4'De

mirçi bahmış ki bî bösbüyük padsatır. çarnaçar aynatmağa başlamış:

Ben esas biranın yabancısıyam, başka bî melmekette oturyordum. Anam da vardı, babam da. Çoh zengindih, feket adımız sanımız yoh. Bi gün babam eve geldi; coh merak ediydi. Anam, Niye merak edisen herif" deye suval etti. Babam da "Ben bî keder sene çavdım, çalıştım, bî keder mal yiğdim, feket şeref yiğmadım, adımız sanım yoh deye bögin karşısında biye hekeret ettiler" dedi. Anam bahti ojacah kimin degil, merakından öjecah

"Herif madam ki eledir kah bî meleketi terk edah hebet bi yer bulur" dedi. Babamda kahtı, ne keder malı varsa sattı, savdı. Anam babam ben, iki kardeşim yola çiştih yolda Allâh bize bi afat verdi. Babamdan kardeşlerimi öldüler, benen anam yalavuz kaldı. Bi m e I m ekete geldi. Anam nedim, nere birahim derken, akıma cami geldi. Gettim anamı bi camının hûcresine birahtim. Düşündüm, altını pozdırısam yiyeceğam, parasız kalacağam, altını pozdırımadım.

